

Mansnamnet *Snari* är eljest icke känt från någon svensk inskrift. Det synes ingå i vissa svenska och danska ortnamn (Lundgren-Brate; *DGP*). Från Norge känner man flera belägg (Lind). Ursprungligen ett binamn, en form av adj. *snarr* 'snabb, rask, hastig; skarp'. — Om *Kætilbiorn* se Sö 226, om *Gyrid(r)* se U 77.

638. Mansängen, Kalmar sn.

Litteratur: B 322, L 35. J. Bureus, Fa 6 s. 183 n:r 82 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 228; M. Aschaneus, F b 18 s. 159 f.; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 213; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 24, Reseberättelse 1860, s. 8, 1864, s. 4, 1865, s. 9; G. Stephens, ONRM 2, s. 641; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10:1), s. 52; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 81; O. v. Friesen i Namn och Bygd 18 (1930), s. 104.

Avbildningar: Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 2 och B 322).

Mansängen var namn på en ängsmark, fördelad på flera ägare, omedelbart SV om landsvägen Stockholm—Enköping och N om avtagsvägen till Kalmar kyrka. Här låg det numera försvunna torpet Mansängen, på vägens vänstra sida, ungefär 1 km. NV om vägkorset för avtagsvägen till Kalmar kyrka (se Ekonomiska kartan för Håbo härad 1860). Runstenen fanns enligt Aschaneus »Wid Manzängien i wreten» och enligt Bureus »Widh Manzängen i en wret» (Fa 6), »Mansänge» (Fa 5). I Peringskiölds *Monumenta* anges platsen sålunda: »Mansänge krog wid stora vägen, i wreten.»

Ursprungligen har Mansängen haft en vida större utbredning och omfattar den låglänta, numera uppodlade marken S om landsvägen ända ned mot Kalmarsand. »Man har», enligt Dybeck (D 1:51), »funnit lemningar af en stor broläggning i ängen, hvilken bro sträckt sig från öster (vid torpet Mansängen) till vester, tvärt öfver densamma — omkring 200 famnar.» Vid denna stenbro stod ursprungligen runstenen U 640.

Runstenen vid Mansängen är numera försvunnen. Den söktes med stor ihärdighet av Dybeck, men förgäves. »Till och med de äldsta sakna all kännedom om honom. Beklagligt, ty inskriften borde närmare granskas.» Också vid inventeringen 1941 kunde inga spår upptäckas av Mansänge-stenen.

Man kan visserligen med Dybeck beklaga, att Mansänge-stenen är försvunnen. Men det förefaller knappast sannolikt, att man numera skulle kunnat vinna någon väsentligen bättre och fullständigare läsning av inskriften. Den var tydligen redan på 1600-talet mycket skadad och svårläst. Det framgår tydligt av de båda teckningar, som ha blivit bevarade.

Stenen har haft en ovanlig form, hög och smal, en verklig bautasten vid vägen. Höjd omkr. 2,25 m., bredd nedtill omkr. 0,70 m. Ristningen saknar ornamentik. Förmodligen har inskriftens början varit förstörd redan på 1600-talet.

Inskrift:

1. Enligt Aschaneus (F b 18): ... gara · manseki · bro · breka · yk kiar · pa · auk er · kerpi · bro ·
 biorn ruibhio ... fulki ... rki
 45 50 55 60

2. Enligt Hadorph och Leitz (B 322): ... kara · manseki · bro brepa · uikusa · akarpir · karpi ·
 bink · biorar · broin ... ful - ... uki
 40 45 50 55

Den form av inskriften, som Bureus har mottagit från Rhezelius, överensstämmer i det allra närmaste med Aschaneus' och torde i själva verket gå tillbaka på samma läsning. Avvikelsearna äro obetydliga och bero kanske blott på fel vid avskrivningen.

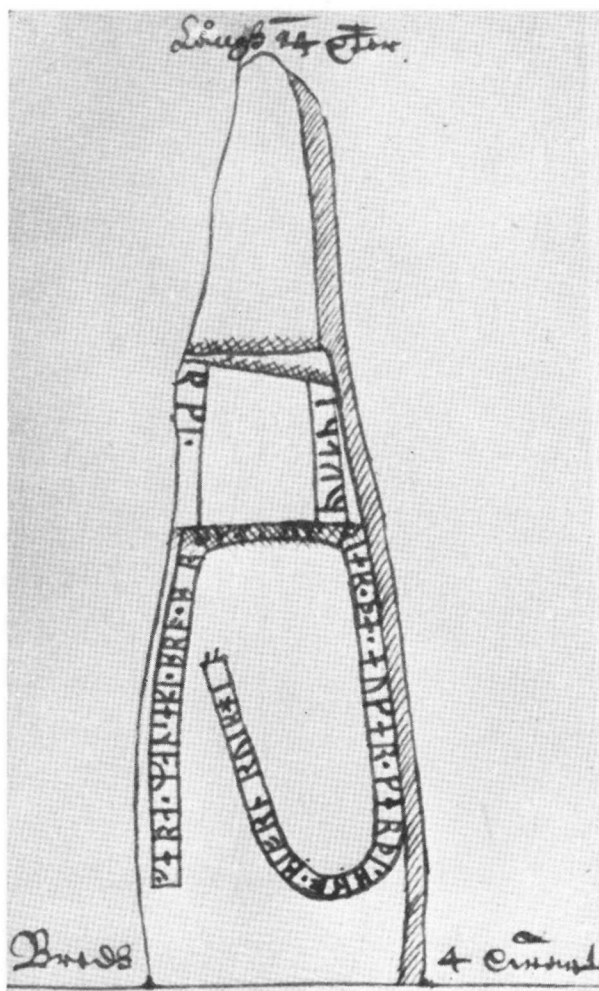

Fig. 36. U 638. Mansängen, Kalmar sn.
Efter teckning av Aschaneus.

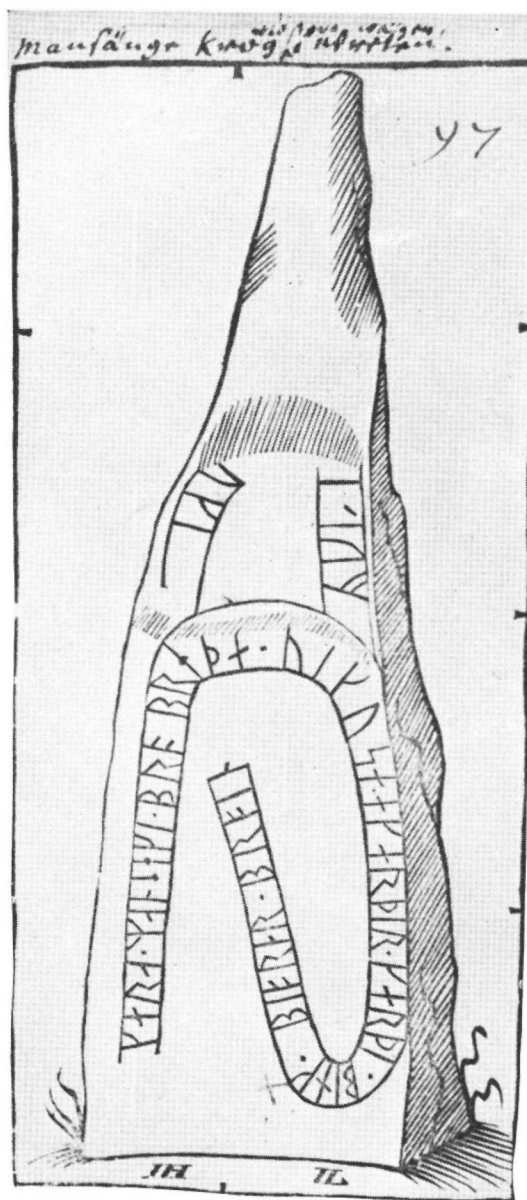

Fig. 37. U 638. Mansängen, Kalmar sn.
Efter B 322.

De båda läsningarna, som vi sålunda ha att bygga vår tolkning på, överensstämmer rätt väl i början. Men de gå sedan starkt i sär, och det torde icke vara möjligt att med någorlunda säkerhet fastställa, vad inskriftens innehåll har varit. Före det första bevarade ordet **gara** 'göra' har utan tvivel stått ett namn, följt av predikats verbet 'lät'. 15—19 **breþa** (B 322) ger en välkänd ordform, som passar i sammanhanget och torde därför vara sannolikare än **breka** (Aschaneus), vilket icke ger någon mening. Inskriftens förra del har sålunda varit:

[... *let*] *gæra Mansængi bro bræiða*

»... lät göra Mansänge bro bred».

I det följande äro de båda läsningarna mycket olika, och inskriften har tydligen varit mycket svåräst: 20—27 **y k kiar · þa** (Aschaneus) och **uikusa · ak**. Man skulle här snarast vänta ännu ett epiteto, förbundet med 'och': **uk harþa ok harða** »och hård».

I inskriftens senare hälft ha läsningarna ett ord gemensamt 33—37 **karþi** B 322 (**kerþi** Aschaneus), d. v. s. predikats verbet *gerði* 'gjorde'. Därframför kan man då vänta ett namn i nominativ: 28—32 **auker** Aschaneus, **arþir** B 322. Efter **karþi** bör följa objektet: 38—40 **bro** Aschaneus, 38—41 **bink** B 322. Läsningen **bro** måste anses ytterst osannolik: det är föga troligt, att inskriften har meddelat, först att någon har låtit göra bron och sedan i omedelbar fortsättning, att en annan har gjort bron. Utom i namnet 5—14 **manseki · bro** förekommer ordet *bro* ytterligare en gång i vardera läsningen: 38—40 **bro** Aschaneus, 48—52 **broin** B 322 (**uibhio** Aschaneus). Ingendera läsningen torde på denna punkt vara pålitlig.

Ovanför huvudslingan finnes utmed stenens kanter ett par kortare runslingor med några runor: 53—60 **fulki . . . rki** Aschaneus, 53—59 **ful - . . . uki** B 322. De båda teckningarna synas ange, att därovanför funnits en avsats i stenen. Det är därför mycket ovisst, om de båda styckena någonsin ha tillhört en sammanhängande, bågformig runslinga. Möjligen skola runorna här läsas tillsammans. Det sannolika blir då att här har stått namnet *Fullhugi*. Icke alldeles uteslutet torde det vara, att detta utgjort inskriftens början. Efter 57—59 **uki** har funnits plats för tre runor **lit**, vilka emellertid få förutsättas ha varit helt utplånade vid 1600-talets början.

G. Stephens, som har använt Aschaneus' läsning, ger följande tolkning av inskriften: »they shall make Mansenge bridge broad and walled (parapeted on each side). Aukar made the bridge. Biorn the runes coaved. Fulker made the mark.» Han supplerar nämligen slutet: **fulki[r kerþi me]rki**.

S. Bugge vill rätta 20—28 **uikusa · aka** B 322 till **ukkuspaka**. Han hänvisar till inskriften på L 233, B 519 Årby, Lena sn: **bru : kus : þaka × kiarþu**. »Altsaa gera Mansengibró bréða ok Guss þakka 'og til Lön af Gud'. Jfr isl. *gera túnd til Guðs þakka*. Navnet foran **kerþi bro** lader sig efter Tegningerne ikke sikkert bestemme.»

E. Brate håller det för »mycket ovisst», om ristningen på toppen av U 638 »kan hava utgjort uppgift om Fot som ristare». Han skulle i så fall ha tecknat sitt namn på samma sätt som (enligt Brates mening) på Sö 341. Det finns ingen sannolikhet för detta antagande.

639. Skörby, Kalmar sn.

Litteratur: D 1: 49. R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 24 (nr 78), Reseberättelse 1858 (ATA); S. B. F. Jansson, Rapport till Riksantikvarien 16/10 1947 (ATA).

Avbildningar: Dybeck a. a.

Dybeck berättar om fyndet i *Svenska runurkunder*: »För att undersöka en märkvärdig fornleminingsplats på Skörby egor, norr ut från stället i den så kallade *Baltes hage*, följde jag en smal skogsväg, ledande från Ytter-Grans socken. Några famnar in i skogen norr om hagen och nära vägen låg bland en mängd stenar detta stycke af en runsten, till en del höljdt af grus.» I *Sveriges runurkunder* (D 1: 49) säger han helt kortfattat: »Ligger vid en sämre körväg i hagen mellan Skörby och Bålstad. Den kallas af någre *Baltes-hage*, men de fläste säga *Balders hage*. Några högst egna och märkliga, hittills icke beskrifna stensättningar äro i hagen.» — Enligt beskrivningen till Geologiska kartbladet »Fånö» (1863) finnes en runsten »något S om Björnbros i den s. k. Balders vret». Platsen är utmärkt på kartbladet: på västra sidan om den smala byväg, som från Skörby går norrut mot Bålsta gård i Yttergrans socken, ungefär 1 km. N om Skörby. I närheten är ett gravfält markerat.

Runstenen, som på Dybecks tid endast var ett fragment, har ej kunnat anträffas vid senare efterforskningar. S. B. F. Jansson meddelar i en rapport till Riksantikvarien 1947: »På platsen